

Dermotovi v Železnikih

Na plavžu št. 11 v Železnikih je sedaj malo večja enonadstropna lepa stanovanjska hiša. Nekoč pa je bila tu znana usnjarna, ki je tik za hišo ob Sori na tej in drugi strani reke imela usnjarske obrate. Iz 19. v 20. stoletje so se tu zvrstili trije gospodarji, usnarji Jakobi, Dermota Jakob (1843–1908) je z ženo Frančiško (1851–1923) imel dva sina: Antona in Jakoba.

Anton je ostal sam in je bil odvetnik, Jakob (1878–1932) pa je nadaljeval pododovano obrt – usnjarstvo. Usnjarno je po očetovi smrti vodil sin Jakob (1918–1944). Po prerani smrti sina Jakoba je usnjarno vodila mati Alojzija. Tu je bilo stalno zaposlenih kakih 15 delavcev. Leta 1947 je bil ta usnjarski obrat nacionaliziran in leta 1962 opuščen. Hči Mira je tu delala kot administratorica. S tem je ugasnilo usnjarstvo v Železnikih.

Jakob

Po očetu je usnjarno prevzel sin Jakob (1878–1932), ki je to poslovanje uspešno vodil vse do prerane smrti. Družbeno se je lepo uveljavil kot ustanovni član telovadnega društva Sokol v Železnikih. Na ustanovnem občnem zboru tega društva 17. januarja 1909 je bil imenovan za podstarost v društvu. Z denarjem je precej pomagal pri gradnji novega sokolskega doma v Železnikih, ki je bil dograjen 6. julija 1924. Jakobova fotografija je objavljena v LR št. 26 leta 1979, na str.190.

Leta 1912 se je oženil z Alojzijo Žbontar (1893–1968), Grogurjevo z Zalega Loga. Rodili so se jima otroci: Miha – Milan 1913., Franc 1914., Vida 1917., Jaka 1918., Mira 1921. in Jernej 1924. leta.

Anton

Odvetnik Anton Dermota (1876–1914) je po osnovni šoli v Železnikih postal dijak klasične gimnazije v Ljubljani, kjer je leta 1896 maturiral. Pravo je potem študiral v Pragi, kjer se je seznanil s slovansko zavednimi in socialno usmerjenimi študenti in profesorji. Zlasti je nanj imel velik vpliv profesor Masaryk. Po

Mama Alojzija Dermota (slikana okrog leta 1960)

opravljenih študijah se je vrnil domov in je bil potem šest let pravni praktikant in odvetniški koncipient v Kranju in Ljubljani. Leta 1908. se je preselil v Gorico kot odvetniški koncipient, leta 1912 pa je tu odprl lastno odvetniško pisarno. Tedaj neozdravljiva pljučna tuberkuloza ga je vedno bolj ogrožala in tako je 3. maja 1914. v Gorici umrl.

Že leta 1904 je bil med ustanovitelji ljubljanskega izobraževalnega društva Akademija, še istega leta pa je bil med uredniki prve slovenske socialne revije Naši zapiski. Tej reviji je do zadnjega leta pred smrtjo posvetil zelo veliko svojih moči, skrbel za sodelavce, sam pisal kritike in članke ter revijo uredniško solidno oblikoval. Prav pod njegovim urednikovanjem so Naši zapiski postali najpomembnejša slovenska družboslovna revija pred prvo svetovno vojno. Dopisoval je v razne naše tedanje časopise in revije, marsikaj naprednega pa je prevedel tudi iz češčine. Eden zadnjih njegovih pomembnih pravnških nastopov je bil zagovor Ivana Cankarja, proti kateremu je bil avgusta 1913 proces zaradi njegovega znamenitega javnega predavanja z naslovom »Slovinci in Jugoslovanci«.

Idejno se je Dermota zblížal z Dragotinom Lončarjem, Albinom Prepeluhom in odvetnikom dr. Henrikom Tumo. Temu je tudi prepustil svoje kliente.

Antona Dermoto so pokopali na nekdanjem goriškem pokopališču na Blančah. Po prvi svetovni vojni je bilo to pokopališče opuščeno, na istem prostoru pa je sedaj zrasla Nova Gorica. Ker Dermotovih posmrtnih ostankov ni nihče prekopal, počiva sedaj nekje v centru Nove Gorice.

Ob 65-letnici njegove smrti mu je Muzejsko društvo Železniki na njegovi rojstni hiši vzdalo spominsko ploščo. Njegova fotografija je objavljena v LR št. 26, leto 1979, str. 181.

Milan Dermota (stikani okrog leta 1980)

Milan

Rojen je bil 11. septembra 1913 v Železnikih. V krstni knjigi je vpisan kot Miha-Milan. Zato ima v uradnih dokumentih ime Miha, vendar je med domačimi znan kot Milan. Osnovno šolo je obiskoval v Železnikih, šolanje nadaljeval na realni gimnaziji v Ljubljani in leta 1938 diplomiral na pravni fakulteti v Ljubljani. Od septembra 1940 do aprila 1941 je bil sodni pripravnik na sodišču v Celju.

Ob razpadu kraljevine Jugoslavije se je začasno vrnil domov. Jeseni 1941. leta se je zaposlil kot pisar v upravi kamnoloma Kamnitnik v Škofji Loki. Tu je delal eno leto. Potem ga je Delovni urad razporedil na delo na okraju v Kranju, kjer je na kmetijskem oddelku vodil evidenco – kmetijske liste (»Hofkarte«). Konec aprila 1943 je bil odpuščen iz službe. Jeseni 1943 je odšel v partizane. Pri štabu Gorenj-

skega odreda, ki se je tedaj zadrževal v Martinj Vrh, je postal član vojaškega sodišča. Od 1. aprila do julija 1944 je bil vodja Okrožne tehnike Jesenice. To je bilo v glavnem lektorsko delo. Julija 1944 je bil premeščen na komando Idrijskega vojnega področja, ki je bilo tedaj na Vojskem. Tu je postal sekretar področnega vojaškega sodišča.

V manjši skupini je po redni kurirski liniji avgusta 1944 potoval po nekih opravkih na Glavni štab. Kurirska pot je potekala od Vodice, mimo vasi Hrastje, proti vasi Parje in naprej do Jurišč. Vas Hrastje je južno od Pivke, ki se je tedaj imenovala Št. Peter na Krasu. Pri nočnem prehodu čez cesto in železniško progo je bila 24. avgusta 1944 ta skupina napadena. Prešla je progo, vendar je bil Milan težko ranjen v levo nogo. V vasi Parje so njegovi spremljevalci dobili neki voz in so ga prepeljali na Mašun. Seveda so mu že tu nudili prvo pomoč. Več kot tri mesece se je potem zdravil v raznih partizanskih bolnišnicah na Notranjskem in Dolenjskem. Ker so menili, da se mu je noga nekoliko že popravila, so ga razporedili na delo v Predsedstvo SMOS v odsek za prehrano. Zdravstveno stanje pa se mu je poslabšalo in rešitev bi bila operacija na nogi. 21. februarja 1945 je bil z letalom prepeljan v Južno Italijo v Bari, kjer so mu z operacijo v vojaški bolnišnici pozdravili nogo. Vrnil se je šele 5. julija 1945. Po zdravljenju še doma je dobil redno zaposlitev kot referent na ministrstvu za trgovino in preskrbo oktobra 1945. Leta 1946 je tu postal šef kabineta. 1. julija 1947 pa je bil premeščen v kontrolni oddelek na Komite za zunanjo trgovino. Od avgusta 1950 dalje je bil član Komisije državne kontrole LRS. Več let je bil tudi pravni svetovalec upravnega odbora Ribiške zveze Slovenije.

Upokojen je bil leta 1974. Z ženo Anjeleco sta imela sina in hčer. Stanovali so v Šentvidu pri Ljubljani, kjer je tudi pokopan. Umril je 14. avgusta 2000.

Franc

je bil rojen 4. oktobra 1914 v Železnikih kot drugi sin usnarja Jakoba Dermote. V Železnikih je naredil štiri razrede osnovne šole, potem pa je redno obiskoval I. realno gimnazijo v Ljubljani, kjer je leta 1933 maturiral s prav dobrim uspehom. Do leta 1937 je bil kadet pomorske akademije v Dubrovniku, ki jo je uspešno zaključil, potem pa je ta študij dopolnil še s tečajem pomorskega zrakoplovstva. V gimnaziji in na pomorski akademiji si je pridobil tudi znanje italijanščine, francoščine in angleščine.

Po uspešno zaključenem šolanju je v Jugoslovanski vojni mornarici služboval kot oficir straže na naslednjih ladjah:

* od 1. avgusta 1937 do 1. marca 1938 na rušilcu Dubrovnik,

* od 1. marca do 15. oktobra 1938 na ladji Dalmacija,

Franc Dermota (slikan leta 1940 kot poročnik bojne ladje I. razreda)

* od 15. oktobra 1938 do 15. maja 1939 na ladji Hvar.

* od 15. maja 1939 do 1. marca 1940 na ladji Perun.

S temi ladjami je bil na daljših plovbah med lukami severne Afrike, Azije, v Turčiji, ob obalah Romunije, Bolgarije, Grčije, Francije in na Malti. Kapitulacija kraljevine Jugoslavije ga je zatekla v Šibeniku. Že skozi ustaško Nezavisno državo Hrvatsko mu je le uspelo priti v Ljubljano, kjer se je kmalu vključil v ilegalno delo OF. Bil je poročnik bojne ladje.

V Ljubljani je stanoval na Resljevi ulici št. 5. V raciji 19. marca 1942 je bil tudi Dermota aretiran in z večjo skupino osumljenih sodelavcev OF odgnan v taborišče Gonars v Furlaniji. V noči na 12. junij 1942 je pet internirancev pobegnilo iz taborišča skozi 25 m dolg rov, ki so ga bili izkopal pod barako proti žični ograji. Štiri ubežnike je italijanska straža ujela že takoj ob žici, Franca Dermoto pa čez en teden v Dolenji Trebuši, skrajno izčrpanega, ko ga je izdala neka nepremišljena ženska. Te ubežnike so potem premestili v taborišče pri Padovi. O delovanju v tem taborišču je Franc v svojem življenjepisu napisal: *«Po nekaj mesecih smo si naredili manjši radio-sprejemnik. Vsako noč smo poslušali vesti in zjutraj pisali Logorski dnevnik. Tebnično službo postaje je vršil tovariš, ki je ležal nad menoj. jaz pa sem na podlagi beležk, zjutraj pred vstajanjem sestavil koncept dnevnika, ki ga je potem odbor OF razmnožil in razposlal zaupnikom, ki so na ta način mogli masi 3.300 internirancev v najbolj kritičnih dneh s primernimi propagandnimi posegi dvigati zaupanje v pokret in utrdjati zavednost. Postaje Italijani niso mogli odkriti, čeprav so stalno vršili preiskave in se posluževali svojih agentov, vrinjenih belčkov, posebno še dr. Kocipra. Ta radijska postaja je delovala vse do priboda Nemcev, ko smo jo odnesli s seboj na transport preko Brennerja.»*

Po padcu fašizma, 25. julija, do kapitulacije Italije 8. septembra 1943, je večji del internirancev iz Padove odšel domov. Franc pa je ostal v tistem delu taborišča, kjer internirancev niso izpuščali, ampak so ga okrog 15. septembra prevzeli nemški stražarji. Skupaj z dvema študentoma je poskušal pobegniti, kar pa mu ni uspelo. Eden je bil ustreljen, Franc ujet, tretji pa je pobegnil. Čez nekaj dni so Nemci vse te internirance naložili na tovorni vlak in jih preko Brennerja prepeljali v Nemčijo. Kakor, da ne vedo, kje bi jih odložili, so jih potem prevažali preko Avstrije na Madžarsko in ponovno na Štajersko. Na krajšem postanku v Celju sta Franc Dermota in Branko Ahčin pobegnili. Tokrat je uspelo. Okrog 1. oktobra 1943 sta pod Karavankami prišla na Gorenjskem med partizane.

Tu se je za Franca začela nova težava. Sumljiv je bil kot ubežnik iz nemškega transporta in kot oficir bivše jugoslovanske vojske. Šele po več mesecih mučnih razgovorov in dokazovanja mu je uspelo odpraviti nevarna sumničenja. Prišel je v štab 31. divizije.

Septembra 1944 je bil od tu poslan na Glavni štab NOV in PO Slovenije, kjer je zvedel, da pripravljajo ustanovitev nekih novih mornariških enot. Medtem ko je štab IX. korpusa 15. oktobra 1944 izdal ukaz o ustanovitvi Mornariškega odreda Koper, sta Franc Dermota in Edvard Logar proti koncu oktobra prišla čez Sviščake in Brkine v slovensko Istro z nalogo, da ta novi mornariški odred ustanovita.

Dermota in Logar sta tedaj prišla prvič v slovensko Istro. Podgorski kras, Šavrinska Brda, dolino Dragonje in obalni pas od Milj do Mirne je bilo poslej vse do osvo-

boditve njuno operativno področje. 28. oktobra 1944 je Dermota že dobil od štaba IX. korpusa pisno navodilo, da se njegova mornariška skupina razvije v Mornariški odred Koper (MOK) z navedenimi konkretnimi operativnimi nalogami. Preko komande Istrskega vojnega področja je Dermota vzpostavil neposredno zvezo s Komando mesta Koper in s štabom bataljona Alme Vivoda.

26. in 27. oktobra 1944 je Dermota že navezal stik z Okrožnim NO Buzet in Komando mesta Umag. Tu je dobil tudi nekaj dobrih obveščevalcev, ki so ga potem redno obveščali o stanju vzdolž obale od Savudrije do Mirne. Za območje med Piranom in reko Mirno je bila informativna mreža formirana v zimskih mesecih, ko je Dermota pridobil še nekaj domačinov za to delo.

30. januarja 1945 je bilo nad Beljakom močno zadeto ameriško letalo, ki je potem pod Slavnikom strmoglavilo, pilot pa je odskočil in pristal pri Borštu, kake 3 km južno od Marezig. Domačini so ga pripeljali k Dermoti, ki je znal angleško, in takoj je bilo pilotu jasno, da je prišel v prave roke. Čez nekaj dni ga je Dermota v spremstvu dveh borcev že napotil proti Notranjski, od koder se je potem z letalom vrnil v bazo v Italiji. To je bil pilot Charles Dougherty, ki je kot upokojeni letalski polkovnik kasneje živel v Kaliforniji.

9. februarja 1945 je bila v gozdu med Borštom in Laborjem napadena KM Koper. Nekaj borcev je padlo, komandant pa se je sam ustrelil. V dogovoru s komando Istrskega vojnega področja je poveljstvo KM Koper začasno prevzel Dermota. Tu je spoznal Tržačana Maria Santina-Walterja (1922–1995), ki je bil prej funkcionar v bataljonu Alme Vivode. Predložil je komandi Istrskega vojnega področja, naj tega Walterja postavijo za novega komandanta KM Koper. V začetku marca je Walter res postal komandant KM in je to dolžnost vse do osvoboditve opravljal odgovorno in uspešno. Kasneje je bil na Koprskem upoštevan družbenopolitični delavec.

Od februarja do aprila 1945 sta KM Koper in Mornariški odred v nekaterih vaseh organizirala nekaj mitingov. Na eni takih družabnih prireditvah v Loparju je mladinska organizacija izročila mornariškemu odredu lepo vezeno slovensko zastavo. Ta je v maju 1945 visela pred vilo Marija v Portorožu, kjer je bil štab odreda.

Dobesedno iz nič je Dermotu uspelo v šestih mesecih ustvariti solidno enoto Mornariški odred Koper, ki je v dneh od 28. aprila do 2. maja 1945 na naši obali zaplenil več vojaških plovnih naprav, zajel precej vojnih ujetnikov in zaplenil veliko vojnega materiala. Vzpostavljene so bile luške kapetanije od Kopra do Novigrada.

Za Pomorski muzej »Sergij Mašera« v Piranu je Zdravko Marenčič napisal izčrpno študijo z naslovom: Mornariški odred NOVJ Koper, v kateri je organizacijski delež

Franc Dermota (slikan leta 1948 kot kapetan)

Franca Dermote kar lepo in dovolj konkretno predstavljen. Tu je na koncu tudi zapisano: *«Ena glavnih nalog odreda: ustvariti čim čvrstejše stike z istrskim ljudstvom, pa naj si bo to hrvaške, italijanske ali slovenske pripadnosti, je bila uresničena. Premagana je bila bojazen med borci in obveščevalci, ki je bila nenehno prisotna ob vprašanju: Ali bomo mirno prespali noč, bomo jutri še svobodni ali pa nas bo kdo izdal ali opazil sam sovražnik ter nas pobil? Prav v tej zmagi je velik pomen vseh istrskih borcev in političnih delavcev, saj jih je obkrožal tisočkrat močnejši sovražnik. Čeprav maloštevilni so bili edina vez z novonastajajočo Jugoslavijo in ljudsko oblastjo. In prav njim gre pripisati končno zmago istrskega ljudstva, da se je v veliki večini odločilo za novo Jugoslavijo.»*

Skupnost slovenskih občin je leta 1975 izdala jubilejno knjigo Prazniki slovenskih občin. V njej je objavljen članek za občinski praznik Pirana, ki ga je sestavil Janez Tomšič. Kar dobro je tu predstavljeno delovanje tega odreda in njegovega poveljnika Franca Dermote.

1. novembra 1948 je bil Franc Dermota odpuščen iz JRM. V svojem življenjepisu ob odhodu iz mornarice je takole zapisal: *«To, da sem dosegel demobilizacijo, je bilo v skladu z mojo željo. Druga plat, da sem odšel v civil pod tako ceno in obliko, pa mi je dalj časa ubijalo aktivnost in me delalo ravnodušnega.»* Nekaj mesecev pred odpustom je bil namreč v Splitu v nekakšnem zasliševalnem postopku v zvezi z Informbirojem, ko je šlo za odnos do Sovjetske zveze in Stalina. Razočaran pa je bil tudi zaradi omalovaževanja njegovega prispevka v NOB. Pri vsej svoji vnemi, požrtvovalnosti, hrabrosti in uspešnosti, je iz vojske odšel s činom, kakršnega je imel aprila 1941. Poročnik bojne ladje je enak činu kapetana, kar je tedaj France bil.

Kmalu po odpustu iz mornarice se je zaposlil pri podjetju Jugoinspekt v Ljubljani, kjer je čez nekaj let postal predsednik upravnega odbora.

Splošna plovba Piran je rabila več mornarjev z visoko izobrazbo. Da bi zadevo hitreje rešili, so se z vodstvom Višje pomorske šole v Portorožu dogovorili za program posebnih izpitov za te kadre. Na razpis za polaganje izpita za kapitana dolge plovbe ali za mornariškega strojnega inženirja se je prijaviło več kandidatov, med njimi tudi Franc Dermota. Leta 1961 je pri Višji pomorski šoli v Portorožu uspešno opravil ta izpit. Postal je kapitan dolge plovbe in se tudi vkrcal in sodeloval pri nekaj trgovskih pomorskih vožnjah. Zbudila se mu je želja, da bi morje doživljal kot civilni trgovski pomorščak.

Trgovska mornarica, kapitan dolge plovbe. Krajši čas je bil kapitan ladje pri Splošni plovbi Piran, potem pa se je zaposlil pri neki švicarski firmi na ladjah, ki so bile registrirane v državi Burundi v Afriki. Tako je bil v trgovski mornarici kakih sedem let. V letih 1968–1975 je bil poslovođja trgovine Vrvarna na Trubarjevi ulici v Ljubljani, zatem pa upokojen.

2. marca 1960 je Franc Dermota na prošnjo Miroslava Pahorja, ravnatelja Mestnega muzeja Piran, pojasnil neke fotografije in dokumente Mornariškega odreda Koper, ki so jih v muzeju dobili od novinarja Andreja Pagona-Ogareva.

Njegova žena je bila Tatjana Skočir (1919–1988), otrok pa nista imela. Nekaj mesecev potem, ko je pokopal ženo, je 28. septembra 1988 še sam umrl. Grob imata na ljubljanskih Žalah.

Jaka

je bil rojen 10. novembra 1918. Ker sta starejša brata Milan in Franc odšla v take šole, da je bilo jasno, da ne bosta živela od usnjarstva, je oče tega sina usmeril v ta poklic. Pa tudi fant se je tega dela rad oprijel. Star je bil 14 let, ko mu je oče umrl. Mati Alojzija je potem nekaj let vodila usnjarno, sin Jakob pa pridno obiskoval obrtno šolo. Seveda je veliko pomagal mami, ko pa je imel 18 let, to je bilo leta 1936, je že kar uspešno nadaljeval očetovo in mamino delo.

Leta 1942 se je oženil z Anico Benedik (r. 1923) iz Dolenje vasi. Pa se je pojavila pljučna TBC, ki ga je zlomila. 1944 je zopet mama prevzela usnjarno, ko se je sin Jakob zdravil na Golniku in tam 22. avgusta 1944 tudi umrl. Z ženo sta imela hčerko, ki pa je stara kakih 10 let tudi že umrla.

Bila je vojna, trije njeni sinovi so bili partizani. 12 delavcev usnjarjev bi ostalo brez zaslužka, če bi usnjarna prenehala obratovati. Tako se je vdova in mati Alojzija pogumno lotila vodenja usnjarne. S tem pa je ustregla tudi ljudem v Železnikih in okoliškim kmetom. Če drugega ne, so bile vsako leto svinjske kože, ki jih je bilo treba ustrojiti. Partizani so na več krajih klali živino in so se nabirale goveje in konjske kože. To vse je predelala Dermotova usnjarna in se je usnje vračalo partizan-skim enotam. Tako je ta ženska še kako koristno sodelovala v NOB.

Druga svetovna vojna je Dermotovo družino silno težko prizadela. Hči Vida (1917–2000) se je 1939 poročila s strojnim tehnikom Matevžem Šmidom (1910–1992) iz Dražgoš. Odšla sta v Srbijo, kjer sta v tovarni letalskih delov v Kraljevu oba dobila lepo zaposlitev. Tam se jima je rodil tudi sin. Za njima je šla še Mira (1921–1997), ki se je tudi dobro zaposlila kot pisarniška uradnica. Tam se je poročila s strojnim inženirjem Francem Weiffenbachom. Do leta 1941 sta se jima rodila hči in sin. Zadovoljno in v blagostanju so živeli. Pa je prišla vojna, aprila 1941, ki je vse to uničila. Brez vsega so prišli domov, zadovoljni, da so se sploh živi in zdravi mogli vrniti. Mirin mož je odšel v Nemčijo in ta družina je ostala brez očeta. Skrb za ti dve mladi družini je padla na mamo Alojzijo. Kmalu pa se je bala še za življenja svojih sinov.

Mornariški oficir Franc je pomladi leta 1941 prišel v Ljubljano. To je mati izvedela, kakor tudi to, da je interniran v Gonarsu. Potem je pomladi 1944 zvedela, da je pri partizanih. Ko je jeseni 1944 odšel v Istro, doma o njem do konca vojne niso ničesar vedeli.

Ko je jeseni 1943 Milan odšel k partizanom, so doma tudi le občasno kaj malega zvedeli o njem. Da je ranjen so zvedeli, kaj konkretnega pa ne. Mati je bila v velikih skrbeh za tega sina.

Jernej se je največ zadrževal v Martinj Vrhu, zato so doma o njem kar dobro vedeli, kako

Jaka Dermota (slikan leta 1942)

se ima. Podobno je bilo z Matevžem Šmidom, ki je bil član okrajne gospodarske komisije za Selško dolino. Zadrževal se je občasno na raznih krajih v Selški dolini.

Kako presrečna je bila Dermotova mama ob koncu vojne, ko so se preživeli sinovi in zet vrnili domov in so verjeli v novo srečno življenje, v lepo prihodnost.

Matevž in Vida sta imela sina in dve hčeri, zgradila pa sta si lepo hišo. Mira se je po vojni poročila s Stefanom Primožičem. Z njim je imela sina in tudi ta dva sta si zgradila svojo hišo.

Jernej

je bil rojen 17. aprila 1924. V Železnikih je obiskoval osnovno šolo, od 1937 do 1941 pa je bil dijak klasične gimnazije v Ljubljani. Vojna je prekinila to učenje in tako je začasno ostal doma. V začetku leta 1943 so fantje letnikov 1923 in 1924 že začeli dobivati pozive za odhod v nemško vojsko. V Železnikih je bilo domenjeno, da ne bo nihče šel v nemško vojsko, ampak v partizane. Ko je tako februarja tudi Jernej dobil poziv za odhod v nemško vojsko, je s tem pozivom prišel v Ojstri Vrh, kjer je bil razporejen v partizansko četo. Postal je borec 4. selškega bataljona, ki je spadal pod Gorenjski odred.

12. julija 1943 je bila v Davči ustanovljena Prešernova brigada, ob njej pa še Gorenjski odred in Kokrški bataljon. Jernej je bil razporejen v Gorenjski odred. Ta odred si je v Martinj Vrh, v kletnih prostorih osnovne šole uredil ciklostilno tehniko. Ko so bili februarja in marca 1944 iz tega odreda ustanovljeni Škofjeloški, Jeseniško-bohinjski in Kokrški odred, je ta ciklostilna tehnika postala tehnika Škofjeloškega odreda. Tu so tiskali in razmnoževali glasilo Gorenjski partizan, razne letake, radijska poročila in drugo. Tiskov ni naročal le odred, ampak tudi terenske okrožne us-

tanove. Jernej je bil tu v glavnem lektor pa tudi risar in po potrebi še kaj drugega. V eni od številčk Gorenjskega partizana je objavljena tudi zanimiva pesem »Moj mitraljez«, ki jo je napisal Boris Globočnik. Taka je, da bi jo bilo vredno uglasbiti.

Leta 1946 so v Železnikih ustanovili Kovinarsko zadrugo Niko, ki je kasneje prerasla v tovarno Iskra. Od vsega začetka je bil Jernej tu zaposlen.

Iz Kovinarske zadruge NIKO je nastala Iskra – tovarna elektromateriala in gospodinjskih aparatov. Tu je Jernej postal šef računovodstva, kjer se je leta 1975 upokojil.

Poročil se je z bratovo vdovo Anico iz Dolenje vasi. Z njo je imel hčerko Jernejko. Proti koncu delovne dobe se je v njem že oglašala zahrbtna bolezen, ki ga je 27. aprila 1977 položila v prerani grob. Počiva na pokopališču v Selcih.

Jernej Dermota (slikan okrog leta 1950)

Na Dermotovi hiši Na plavžu v Železnikih je že vzdana ena spominska plošča. Prav take je vreden mornariški oficir Franc. Morda pa bi nas primerna spominska plošča spoštljivo spominjala na vso to partizansko družino?

Pripomba

Domačin in moj soborec, Štefan Primožič mi je posodil fotografije Dermotovih. Dal mi je tudi več važnih podatkov o tej družini. Za sodelovanje se mu najlepše zahvaljujem!

ZUSAMMENFASSUNG

Die Familie Dermota aus Železniki

Die Familie Dermota hatte in Železniki eine Lederfabrik, die bis 15 Arbeiter beschäftigte. 1947 wurde sie nationalisiert und im Jahr 1962 stillgelegt.

Der Gerber Jakob (1878–1932) und seine Frau Alojzija (1893–1968) hatten vier Söhne und zwei Töchter. Der erste Sohn Milan (1913–2000) wurde Jurist, der zweite Sohn Franc (1914–1988) Marineoffizier. Erst der dritte Sohn Jaka (1918–1944) wurde Gerber und setzte das Familiengewerbe fort. Der vierte, jüngste Sohn Jernej (1924–1977) war Buchhalter in der Fabrik Iskra in Železniki.

Da der Hausherr verhältnismäßig jung, 54 Jahre alt, starb, führte seine Witwe Alojzija die Lederfabrik von 1932 bis 1938, als der Sohn Jakob die Schule beendete und genug alt war, um die Leitung der Fabrik übernehmen zu können. Als er 1944 gestorben war, kaum 26 Jahre alt, leitete seine Mutter Alojzija die Lederfabrik wieder bis 1947, als der Betrieb nationalisiert wurde.

Während des Krieges waren alle drei Söhne Milan, Franc, Jernej und der Schwiegersohn Matevž Partisanen. Zu Hause musste man aber für Jakobs Witwe und zwei Töchter, die fünf kleine Kinder hatten, sorgen.

In besonders schwierigen Verhältnissen erlebte den Krieg und überlebte ihn der Marineoffizier Franc. Von Oktober 1944 bis Sommer 1945 war er Kommandant des Marinetrupps Koper. Er gründete ihn und verfestigte ihn organisatorisch. Das war aber sehr schwer, denn das Hinterland der Küste im Slowenischen Istrien war unter guter Kontrolle deutscher Besatzungstruppen. Bei Kriegsende eroberte er mit seinem Trupp unser Küstenland von Koper bis Novigrad, wo er Hafentürme errichtete.

Nach dem Krieg arbeitete Milan im Außenhandel, Franc war Kapitän der Langschiffahrt in der Handelsflotte und Geschäftsführer einer Handlung in Ljubljana. Jernej war Buchhalter und gründete mit Jakobs Witwe eine neue Familie. Auch die Schwestern Vida und Mira lebten in ordentlichen Familienverhältnissen. Die ganze Familie Dermota ist wert, damit man sie achtungsvoll in Erinnerung erhält.